

УДК 633. 11:632.4

МУРАШКО Л. А., МУХА Т. І.Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН, 08853, Київської обл., Миронівського р-ну, с. Центральне
e-mail: tetanamukha@gmail.com

ЦЕРКОСПОРЕЛЬОЗНА ГНИЛЬ АБО ОЧКОВА ПЛЯМИСТІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Збудник – недосконалий гриб *Pseudocercospora herpotrichoides* (Fron.) Deighton (*Cercospora herpotrichoides* Fron.). Хвороба поширена повсюди, але найбільшої шкоди завдає на Поліссі, у Західному і Центральному Лісостепу, в Степу, на зрошенні. Уражує пшеницю, ячмінь, жито. Шкідливість її проявляється у зниженні продуктивності унаслідок прямого (ураження провідної тканини), побічного (полягання пшениці, викликане захворюванням) впливу та залежить від ступеню ураження і може досягати до 30%. Економічних втрат слід очікувати, якщо у стадії молочної стиглості у більшості рослин стебла на 50% набули коричневого кольору чи 30% стебел згнило.

Хвороба викликає почорніння коренів, підземного міжвузля і основи стебла. На першому міжвузлі, а при сильному ураженні і на наступних утворюються довгасті овальні плями з розпливчастою бурою або рожевою облямівкою. Усередині цих плям часто утворюється темна строма і тоді вони дещо нагадують «око» (очкова плямистість). Ураження може з'являтися і на листових піхвах. При сильному ураженні, коли плями оперізують стебло до половини і більше, воно ламається. Це викликає безладний характер вилягання рослин на відміну від вилягання в один бік під дією сильного дощу чи вітру. Джерелом інфекції слугують рослинні рештки, на яких гриб може зберігати патогенність до трьох з половиною років у формі міцелію. Зараження посівів відбувається ранньої весною під час фази виходу рослин у трубку. Оптимальна температура для зараження близько +9 °С. Розвитку хвороби сприяє холодна волога осінь, м'яка зима з відлигами та дощова прохолодна весна.

По програмі селекції на стійкість проти церкоспорельозної кореневої гнилі за період 2015–2019 рр. на штучному інфекційному фоні вивчалось 105 сортів пшениці озимої миронівської селекції. Імунних та високостійких сортів проти даного збудника не виявлено. Із 105 сортів пшениці м'якої озимої, 25 зразків, що складає 23,8%, мали відносну стійкість. Це сорти 'Миронівська ранньостигла', 'Миронівська сторічна', 'Миронівська золотOVERX', 'Берегиня миронівська', 'Горлиця миронівська', 'МПП Валенсія', 'МПП Вишиванка'. Серед вищезгаданих сортів стебел з найвищим балом ураження (бал 3) не виявлено. Індекс розвитку хвороби у них був до 21%, водночас у сприйнятливому сорту 'MV-EMESE' він складав 34,7%. Сорти пшениці озимої 'МПП Княжна', 'Трунівська миронівська', 'Ювіляр миронівський', 'Господиня миронівська', 'Ясногірка' та 'Світанок миронівський' мали відносно низький індекс розвитку хвороби (до 12,8%) і відображали другу групу стійкості проти збудника церкоспорельозної кореневої гнилі. Відносно високу стійкість проти даного збудника проявив сорт пшениці м'якої озимої 'Легенда миронівська' (індекс розвитку хвороби 9,8%), це перша, найвища група стійкості проти даного збудника.

Розвиток хвороби за роки вивчення був у межах від 25,8% до 31,3% і в середньому складав 28,5%. Серед досліджуваних зразків виявлено сорти, що мають стійкість проти збудника кореневих гнилей і рекомендуються для використання в селекції.

Ключові слова: пшениця озима, збудники хвороб, штучний інфекційний фон, листові хвороби, стійкість, сорти.